

Đåi có cå håi nào gåp måt vå lång y, tôi phåi håi cho rõ phåi chåt đó là “a-xít phåoc-måch” không. Cå đå lå må trong đåu, båc låm. Ba ngåi bån, trong måt båa cåm liên hoan, quå quyåt våi tôi nhå thå, nhång acide formique là gì, chå có loài kiån có axit y hay loài nào cũng có, và tåi làm sao cái a-xít y låi nhång đån nhång cây có trái và làm tái đåc thåt bò, không có ngåi nào giång cho tôi thåu đáo.

Câu chuyån khåi đåu nhå thå này: chúng tôi ăn món chim quay. Måt anh bån khen måm tuyåt và thåm phång phåc nhå múi mít. Måt anh khác låc đåu: “Ăn thua gì. Chim này kém chim Quång Sinh Long måt tråi måt våc”. Câu chuyån đåa đån nghå thuåt quay chim råi råu vào låi ra, chúng tôi đå cåp đån món “thåt bò cåi lån” ở Cåt Nhà Cháy, Hàng Buåm Hà Nåi; món trång chim cút nåu đồng ở Tân Låc Viên, Hå Phòng và món xôi håp våi mè đen cuå måt bà Tàu già, tåi tåi vån bán ở đång Tån Đà - Chå Lån.

Cái món xôi này, tôi đã thång thåc måt vài lån, do måt ông bån sành ăn hå håt håt hoång đån nhà rå đi ăn vào måt đêm bão råt. Ăn ngon và bù nhång ăn måt đåi xôi nhå thå tôi không thå không nhå đån måt ngày đã xa xôi mà lúc đó và ngay chính bây giờ, nhåc đån, måt anh bån khác đã phåi nåc nåm khen là “ngon nhåt trên đåi”, không có thå xôi nào sánh kåp.

- Låi đå cái tài nói khoác ra råi. Båt quá là xôi đåa chå gì!
- Ai chång ăn thå xôi đó mån răng, có gì lå đâu.
- Thå thì tôi dám quyåt våi anh là xôi thåi våi nhân trám. Trong rång, có nhiåu cây trám đen. Chåc là ngåi ta cho anh ăn xôi thåi våi nhân trám đen råi.
- Nghe båt thåm. Nhång cũng không phåi nåa. Thå xôi mà tôi nói ở đây là thå xôi không có nhà nào ở vùng xuôi thåi cå; đó là xôi đå trång kiån. Chính måt tôi không đåc trông thåy loåi kiån đó nhå thå nào và ngåi ở rång làm cách nào đå tìm đåc ra tå nó và låy trång vå ăn. Tôi chå biåt cái loåi trång kiån y to bång hai håt vång, trång tinh ra, đem đåa xôi lên có đå ý måi biåt là có trång kiån lån vào gåo nåp. Quå đúng nhå låi giåi thiåu: xôi đå trång kiån ăn thåm phång phåc mà bù lå bù lång, hånh nhån, nhân trám, noa, håt đåi u... tåt cå chå là måt thång chim chåch đång bên cånh anh khång lå. Chång cån giò chå đå ăn đåm vào làm gì cho måt: cå xôi không mà “då” cũng đã đå quên chåt råi.

Y chính vì câu chuyån kiån y mà ba ông bån tôi nói trong båa tiåc liên hoan måi bàn đån loài kiån và nhåc đån danh tå khoa håc “acide formique” mà tôi mù tåt.

Bò Kiến

Tác Giả: Vũ Báng

Thứ Bảy, 10 Tháng 1 Năm 2009 06:59

- Vậy theo ý các cä, träng kiän ăn bùi và ngon nhä thä có phäi nhä cái “acide formique” mà các cä väa nói đó không?
- Cái đó anh em chäa nghiên cäu.

Riêng tôi chäng nghiên cäu gì hät, tôi chä biät mät điäu là loài kiän kä läm. Ngoài cái tä chäc khoa häc và kä luät nhä loài ong mà ai cũng biät, kiän däng nhä có mät linh tính đäc biät, mät thä ra-đa đäc biät biät träc nhäng sä viäc säp xäy ra. Thä dä säp có näc län, chúng biät và tha träng tä vùng thäp lên vùng cao đä bäo vä träng cho khäi ngäp.

Thäng thäng, trong nhäng vä tän cä nhä thä, các nhà khoa häc vän thäy điän ra các cuäc chiän tranh kinh khäng giäa bä läc nä väi bä läc kia, giäa loäi kiän vàng väi kiän đen, giäa kiän đen väi kiän cánh. Thäng thäng loäi kiän đen và kiän cánh không đä tän và đät đầu nhä kiän vàng và kiän läa. Riêng giäng kiän vàng cũng phân ra nhiäu loäi, to nhä khác nhau, cao thäp khác nhau. Träng kiän đä đä xôi, theo các bän sẵn, là giäng kiän vàng. Chính giäng kiän vàng này läi còn giúp mät phän đäc läc näa vào trong viäc chä hoá mät món ăn kä läa cäa miän Nam mà miän Trung và miän Bäc không hä biät.

Đó là món bò kiến.

Tôi sä không bao giä đäc täng thäc món ăn thú vä này näu không có mät sä tình cä đäa đäy tôi vào đäu mät năm khäi läa kia đän mät miän quê Mä-Tho: vùng Chä Gäo. Đó là mät miän quê häo lánh, ăn uäng sä säi, không có gì đäc biät ngoài nhäng khäm đäa mà häu hät nhà nào cũng có träng.

Vì säng nhäng giä phút vô liäu, tôi la cà đi hät nhà nä đän nhà kia trò chuyän và xem cây thä mà nhà nào cũng có vài ba chäu. Do đó, hät nhà nä đän nhà kia mäi tôi thäng thäc nhäng món ăn bình dân nhäng ăn ngon miäng vì lòng hiäu khách cäa bà con trong vùng. Hôm nay, anh em tä vä mäi tôi ăn mät món thät cäy quäi ác: ngäm räu đä, hä hä bách nhät läy ra väa ăn väa nhäm väi bánh đa. Mai, bà Tä bän phä đäi tôi món tôm rim väi lá cây so đäa và món nghêu näu väi đäu đen; nhäng lä miäng nhät, trong thäi kì này là bäa do chú Ba Đô mäi tôi, chä có đäc mät món thät bò mà chú kêu là Bò Kiến.

Cái gì chä thät bò thì chúng ta ai cũng đã thäng thäc cä räi, däi trăm ngàn vä khác nhau: thät bò lá lät, thät bò nhúng giäm, thät bò cà ry, thät bò kho, thät bò tái täng täng... Các bà các ông

buổi chiều đi buôn bán làm ăn và đi tìm mua cái xe quen thuộc ăn một chén thịt bò viên, rồi làm thêm một tô phở bò viên cũng xem như là vô hại; các thiều nữ đứng ngó hay xót ruột thích thịt bò khô trên vỉi đu đủ thì thì nhieu giởm, lập chửi chửi ng thêm một hai nhát sáng chửi cho đỡ mệt; nhieu anh nào thích “nhieu” thì ng th ng vào tiệm và kêu mua đĩa thịt bò lúc lác “nhieu cho thêm một chén hành giởm một nhé, rồi thêm tiều, đứng ngi!”. Cái th thịt bò này, th c ra, ch là một th bí-tết lô-can. “Tuần-nh-đô” (Tournedos - một món th th thăn bò nh ng) hay “Sa-tô-bi-ăng” (Chateaubriand - một món th th bò nh ng có khoai chiên) ăn có ý và mua mua h n nhieu, ai cũng đã th ng th c rồi, nhieu tôi nghĩ r ng s ngi đ c th ng th c bò kiến không nhieu l m vì hai l : một là vì bò kiến không bán các tiệm ăn, hai là đô thành , một ngày gió nh hiu hiu mà đứng lòng... quan sát, vì mua làm món này nhieu ch i anh cũng không d gì tìm ra kiến!

Là vì mua làm bò kiến phải có kiến làm ch ch t. Kiến đây không phải là th kiến đen, kiến l a hay kiến gió mà ta vàn b c mình khi th y nó bu vào nh nh món ăn mà ta đ h hên, không đ y đi m trong ch n có kê b n tô nh c l nh d i chân; đó cũng không phải là th kiến mà đ i các ch u cây m i khi ta khiêng t ch n sang ch kia, nó c xông xáo vào chân ta đ t đau nhoi nhói hàng ti ng đ ng h , không ch u n i.

Bên c nh nh ng cây đinh lăng, sanh si, la hán, tùng bách, và c soạn tây u n th ngi ch nhà l ch s đ a ra một mâm thau đ t lên cái gi ng tre kê góc v n. Th y và tr nh tr ng khác th ng, khách th m c m th y một cái gì nghiêm ngh h t s c và đoán ch ng món ăn mà ch nh n m i mình nhieu phải là l l m. L m to. Trong mâm ch có một đĩa th th bò tái to “t b”, một chén m m nêm, m y trái t, một đĩa rau g m l c v ng, ngò tây, ngò ta, húng cây xanh biêng bi c long lanh m y h t s ng làm n i b t đĩa bánh tráng tr ng mua t n m bên c nh.

C Ba Đô xòa c năm ngón tay ra m i:

- M i c !

Và nâng c c:

- C th dùng món này ch i. ở đây, chúng tôi không có gì quý c , ch có bò kiến m i c thôi.

Bò kiêng? Sao lại là bò kiêng? Mình không hiểu nhưng không hỏi vì, nâng chén lên “dô mát mách” và nhón tay lấy một vài hạt đậu pháng váa nhai váa “dò tình hình” xem ăn uống ra sao. Chú Ba bắt đầu:

- Cái thá này không chịu được “uýt-ky” hay “mác-ten” cả . Nó cũng giống như thát cả y: phải là ráu để mái hấp thụ; hai thá nó “đi” với nhau chám cháp.

Gáp một miếng thịt tái hán hán, còn cả bì vàng á mám máy chám đen như chám háng, cho vào trong chén rồi gáp bánh tráng, rồi mám nám gám nháu át lên trên, và một miếng ráto, rồi nhón một cái rau đám vào - á mà á nhá: ngon thát là ngon, chú Ba Đô . Phái rồi, cái ráu để này nó nâng vángát, vá béo, và thám và ngáy cả thát bò lên thác. Nếu anh thích chuái chát và khá xanh, với một tí gáng thái chá, anh cả tá tián; tát cả nháng chua, cay, mán, chát đó không hề làm hềi đến cái ngon cả thát bò, trái lại anh lại cảm thấy thát và rau liên tiếp với nhau tài đáu đá, mà tài nhất là trong cái hoà háp đó, chát thát bò ván cả nái bắt đầu cá lên.

Váa ăn váa nghĩ, ta thấy rằng thát bò kiêng chỉ là một thá “sì-tách tác-ta” cả Tây hay thát bò tái mà á Bác, lúc nhá, ta ván tháng hay đi tàu đến lên Chá Bái để mua vá ăn với táng gáng. Cái thát bò tái này thát quá là gia đáng: nhai vào thát thì mám, đến cái bì thì hềi sám sát; một thá mám, một thá rán cả nhá thá là âm với đáng, sáp muán hoà háp với nhau thì món táng Bán giá gáng, đám át, hềi ná ra để giao hoà âm đáng hai thá với nhau, tạo thành một thác thá quân bình, ăn ý và đúng mác.

Báo rằng bò kiêng ngon hán hay kém bò tái, có á hôm nào phải nhá một nhà tháng kê hác, hay viết thá sang viết Gallup để nhá thăm dò dá luán xem sao; riêng tôi thấy bò kiêng ăn á miáng mà có ý đểm đá, màu má hán, nháng tôi phải nhán ngay rằng tôi “ráng” không để đầu cho hềi vì khi nghe nói cách làm món ăn này tôi cảm thấy cái ngon, cái ngát, cái bì, cái béo gì má đi một... “hai mái chín pháy bán phán trăm”.

Cá nhiên vì ách sá, tôi cả không dám để á cho chú Ba nhán thấy, nên chú cả thao thao bắt đầu:

- Đáy, cả có thấy không? Thát bò tái bán á Đô thành còn kém xa bò kiêng, có phải không? Là vì thá này: bò đem thui, dù cách gì để náa cũng có mùi than cải. Cái áa nó làm cho khô một nháu phần chát tái trong thát để; nếu thui quá tay một chút thát sá teo mà ăn vào thì áu vá thám tho,

màu m , ăn m t mi ng bò ki n, ta th y nhu n nh nh th t gái t , th m man mác, ng t l l , c n m t mi ng mà t ng ch ng nh trong có s a ch y ra, ch không ph i là huy t n a.

y là vì cái bí quy t làm th t bò ki n này không đ c ch m đ n l a: l a nó làm khô m t huy t, nh ng ph i dùng m t th khác đ làm cho th t tái đi. Đó là gi ng ki n vàng. Th t l a ch nào ngon, nh t là cái thăn hay b p v , đem treo lên ch mát r i giăng dây cho ki n vàng bu l i đen k t nh th ong quân v y l y ong chúa không đ cho t h m t ch nào. Đ nh th đ vài ti ng đ ng h - mu n đ t sáng đ n tr a càng t t - mi ng th t v n c t i nh th ng , không teo, trái l i v n c m n màng thêm lên , đ m đà h n lên và ng t h n lên.

S dĩ ng i ta bi t đ c nh th , không ph i là vì nghiên c u, phân tách, nh ng là vì kinh nghi m. kh p các vùng quê, đâu đâu ng i nông dân cũng bi t gi ng ki n vàng có m t ch t gì r t l trong mình. Ch t đó là gì, không ai rõ, nh ng phàm chúng cây trái nào thì cây trái y r m bông, sai qu . Cam, quýt, b i, bòng, k c mãng c u, vú s a... cây nào có ki n vàng sinh ho t thì trái ng t h n các cây khác, có nhi u n c h n, m ng v mà không “chai”. Ng i ta b o t i vì n c dãi c a chúng có m t ch t gì có l i cho cây - không bi t có ph i đó là acide formique không? – mà n c dãi c a chúng cũng v y, tia vào cây, làm cho các t bào c a cây nhu n nh , óng nh thài l ài g p c t chó, gái ph i h i trai v y.

- Chú nói k , ki n mà cũng dãi?

- a, sao l i không? Chính tôi lúc nh trèo lên cây b ki n vàng đ t t ng là “đi đ i” r i. T ki n vàng cũng gi ng nh là t ong. Tôi b ki n đ t t ng ch t và th không b a đ t, tôi đã b ki n bò lên m t lên đ u, dãi vào hai con m t.

- N c dãi nó ra sao?

- N c dãi ki n vào m t mình, nó “the thé” k l m, không t đ c. Tho t đ u, tôi t ng đ n mù, nh ng ch đ m i năm phút thì h t, nh ng ki n nó đã v đ c mình thì “bám ri t” không ch u r i ra. Tôi đành ph i nh y t trên cây xu ng d i sông đ h a may ki n có bụng tha ch ng: vô ích. Sau mãi có ng i b o m i bi t là gi ng ki n vàng s nh t tro, mu n đu i chúng đi ch khác, c l y tro mà r c lên đ ng chúng đi, ch m t lát là bi n h t – có ph n còn t t h n c thu c x t côn trùng Fly Tox, My Tox n a! Ph i r i! Đu i chúng đi ch đ ng có di t ki n làm gì, t i nghi p! Là vì cái gi ng ki n vàng này quý l m, có nhi u khi ph i đi mua t ng gi đ đem v nuôi trên các cây có trái.

Th ng th ng, m t th a v n không có th ki n đó, ng i ta v n sang đi u đình v i các th a v n nào có ki n g n đó, r i căng dây t n i có ki n v m t cây nào đó trên th a v n mình, và c t đ u dây, vào phía cây không ki n, m t ít ru t gà, lòng heo hay m t ch t gì ng t ng t đ nh ki n v . L n l n ki n làm t và sinh sôi n y n trên cây, làm cho cây xanh lá t t mà trái thì to, nhi u n c, da đ m n màng, không “chai” mà l i ng t.

Chú Ba Đô nói tiếp:

- Ờ kia, cá “mái” đi chá ! Làm thêm mát ly náa nhá. Ăn cái thá bò kián này, phái uáng ráu thác nhiáu, thác say mái thú. Có ngá i đã ngá ý vái tái e sá ráng bò kián làm thá này, thát không chín hán, ăn vào ngá có sán lái thì sao. Vì thá há chá tráng phái uáng ráu đá thát mánh đá cho nó chín bò trong bao tá. Nháng đó là mát ý kián. Phán tái thì lúc nào cũng yên chí “trái sinh trái dáng”, biát thá nào mà lo thiên há sá cho xuá đác, cá cái gì ngon miáng, thì mình chén cho “đã”, sau sá “há hái phân giái”. Tuy váy, thâm tâm, tái không tin ráng bò kián ăn vào lái sinh sán lái. Cá cá xem cái gái mà ta ván ăn thì biát: cá sáng nhán, lác ra, láy giáy bán lau, chá vát chanh lên trên rái lán vào trong cháo, mà sao cũng cá chín nhá tháng, ăn cá đái có làm sao đâu? Tái thiát nghĩ cái bò mà ta đáng tháng thác đây có thá còn tái hán là cá ăn gái náa. Tái là nhà quá, cá triát lý xoàng xĩnh nhá thá này, cá đáng cá i: con kián nó đát ta, chá bá đát nóng ra, sáng lên nhá bá pháng và đá lên đồng đác. Tát nhiên trong cái nác cáa nó tiát ra, phái có mát chát gì nóng lám, da thát ta còn pháng huáng chi thát bò? Vá chẳng, thí đá ngay đi náa là thát y còn sáng, ăn vào có thá bá sán lái nhá ngá i ta ván nói. Thì các cá nhà ta đã nghián ngám, suy cáu tháu đáo lám rái: các thá rau mà ta ăn đám tâm vào vái thát đáu là thuác cá đáy, đáng táng là chái đâu, các cá .

Lúc còn ở vùng Cao Bác Láng, theo kháng chián, tái cũng đã có lán sáng vái máy ông bác sĩ phá trách nghián cáu, hác táp đá dung hòa Đông y vái Tây y. Theo các vá này, bao nhiêu thá rau ta ăn gái đáu có tính chát cháa đác bánh; tái tô, rau má, rau sam, rau húng, rau ngá, rau cán, lá chanh, lác váng... náu không có trá sinh thì cũng có nháng chát đá làm há bát cái nóng, hay tránh đá a cháy, đá kiát, hoác làm cho ta đángáa, đá nhác đáu, chóng mát...Đán bây giá, tái ván tin láp luán nhá thá rát đáng - tái làm sao tái lái tin nhá thá ? Tái không cán thiát - cho nên tái yên chí ăn bò kián có đá các loái rau cán thiát này, ngá i ta cháng có làm sao hát, trái lái đác háng triát đá cái ngon lành, bái béo, ngát ngào cáa thát bò ‘nguyên chát’ mà thôi.

Nghe câu chuyán có phán hay hay, mà rát có thá đáng nhiáu phán là khác, tái lái chén tái tái, sau mát phút e dá, đáng đo, lo ngá i. Ờ mà, con ngá i ta sáng đác bao lâu, buái sáng tóc còn xanh váa đán buái tái lên trên láu soi vào gáng đã tháy bác mát rái. Uáng ráu náa đi, uáng ba trăm chén ván còn muán uáng; hát tián thì báo con cám cái áo khinh cáu đi bán láy tián đá bán cùng ta uáng náa. Ông tiên ráu ngày xáa không biát uáng ráu nhá thá thì uáng báng gì, chá ngày nay có ráu ngon mà nhám vái bò kián tái cũng đã có mát lúc tháy muán quên cá đái.

Này, cái rau này có lá trá đác cháng đầu báng đây. Cái gáng này khu phong. Cái ngò này “ôn” nháng hình nhá dùng nhiáu quá thì phát thán. Uáng đi chá, chú Ba. Ngá i nhà lái đem lên mát

Bò Ki n

Tác Giả: Vũ B ng

Thứ Bảy, 10 Tháng 1 Năm 2009 06:59

đĩa th t bò ki n n a...

Say lúc nào không bi t, chúng tôi lẫn ra ng d i bóng cây, đ n lúc t nh d y thì tr i đã x chi u t khi nào không bi t. Gió lay đ ng cành b i làm cho m y bông hoa r ng xu ng chi u n m. Tôi nh m m t i i thiu thiu và nghĩ:

“Th nào mình cũng ph i tìm cách vắc v thành m t gi ki n vàng đ nuôi, phòng khi có b n h u đ n ch i thì m i th ng th c m t b a cho h “đ cao c nh giác” ra và đ ng bao gi ca ng i “steak tartare” c a ng i Pháp vô đ ch trong th gi i”.